

## Memorandum k plaské cisterciácké klášterní krajině

***Evropská unie každé dva roky vybírá evropské kulturní památky, kulturní krajiny, kulturní místa a památníky pro udělení označení "Evropské dědictví" (European Heritage Label – EHL). Tyto památky představují nejvýznamnější a mezinárodně uznávané zdroje evropské identity. Evropská komise udělila dne 17. IV. 2024 toto prestižní označení skupině vybraných 17 cisterciáckých klášterních krajin z 5 evropských zemí. V České republice se jedná o krajiny formované cisterciáckými kláštery Vyšší Brod, Žďár nad Sázavou, Velehrad a Plasy. Podnětem ke vzniku memoranda jsou stále aktuální záměry budování větrného parku s dopadem na obraz nejvýznamnějších scenérií plaské cisterciácké krajiny.***

Po staletí prohlubovaná zkušenost cisterciáků s hospodařením vedla k hledání a rozvíjení způsobů využívání krajiny, které odpovídaly místním podmínkám a které současně směřovaly k naplňování představy prostředí jako obrazu ideálního řádu.

V krajině plaských cisterciáků se jejich ekonomický model uzavřeného hospodářského systému rozvinul v členité lesnaté a nepřilíživě úrodné krajině v povodí Střely. Svěřené území řád využil s plným porozuměním pro jeho potenciál. Vyváženou mozaiku ploch polního hospodářství a pastvin klášterních dvorů a vesnic nepřestal ani v její vrcholné barokní podobě postupovat les. Síť cest, která propojila sídla a zpřístupnila obhospodařovanou krajinu dokázal barokní symbolismus v příhodných situacích využít jako organizující princip krajině scénérie. Umístění soch, drobné i monumentální architektury zviditelnilo duchovní rozměr krajiny, který ani při svém hospodářském úsilí cisterciácký řád nespouštěl ze zřetele. Plaská krajina tak doposud, i přes zásahy novější doby, představuje vzácně vyvážený systém, který názorně ilustruje podstatný rys evropské kulturní krajiny: uvážlivé využívání vynalézavě rozvíjené s respektem k místním podmínkám a sdíleným duchovním hodnotám.

Současnost nabízí technická řešení, z nichž některé již svým měřítkem přesahují vše, co člověk v krajině dosud vytvořil. Patří k nim i způsoby získávání obnovitelné energie. Je přirozené, že toto téma vyvstalo i v souvislosti s otevřenou krajinou kolem Mariánské Týnice. Vzniká záměr vybudování „větrného parku“. Nejpozoruhodnější krajinná scenérie plaské cisterciácké krajiny s linií poutní cesty směřující k dominantě obnovené kupole kostela je i v důsledku tohoto záměru ohrožena tím, že role Mariánské Týnice jako fyzického i duchovního středu nejvýznamnějšího krajinného obrazu by byla popřena naprosto nesrovnatelným měřítkem technických děl v bezprostředně následujícím obrazovém plánu.

Doba přináší dilemata, jejichž řešení nejsou snadná. Veřejný zájem na získávání čisté energie je stejně legitimním veřejným zájmem jako zájem na uchování hodnot kulturní krajiny, zvláště v případě, že se jejímu významu dostalo i mezinárodního uznání a celoevropského ocenění. Domníváme se, že tato situace plně opodstatňuje bedlivé zvážení možnosti modifikace uvažovaného řešení na základě komplexních analýz zájmového území, a to nejen z hledisek technických, ale i kulturních, přírodních a krajinných.

Jsme přesvědčeni, že kvalitní analýza potenciálu území zejména z těchto hledisek může otevřít cestu k přijatelnějším řešením. Bylo by jistě žádoucí, kdyby tradice zodpovědného a kultivovaného hospodaření našla své pokračování v současném zacházení s krajinou a v úvahách o její budoucnosti.

**Proto doporučujeme, aby byly hodnoty kulturní krajiny okolí Plas a Mariánské Týnice zhodnoceny a zohledněny v aktualizovaných či nově připravovaných územně plánovacích podkladech, zejména v Zásadách územního rozvoje Plzeňského kraje. Pro toto cenné území doporučujeme vypracovat územní studii krajiny a zhodnocení krajinného rázu, které by mohly sloužit jako podklad pro vyhlášení přírodního parku. V úvahu rovněž přichází rozšíření současné (krajinné) památkové zóny Plasko o další jádrová území cisterciácké krajiny.**



za vedení Fakulty architektury, ČVUT Praha,  
děkan doc. Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D.

Vedoucí Ústavu krajinářské architektury, FA ČVUT Praha  
Ing. Zuzana Štemberová

Vedoucí Ústavu památkové péče, FA ČVUT Praha  
doc. Ing. arch. Tomáš Efler

Na přípravě Memoranda se podíleli:

Za Ústav památkové péče, Fakulta architektury,  
doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.

Za Ústav krajinářské architektury, Fakulta architektury, ČVUT, Praha  
Doc. Ing. Klára Salzmann, Ph.D.  
RNDr. PhDr. Markéta Šantrůčková, Ph.D.

